

Ziya Osman Saba ve Dergilerde Saklı Kalmış Şiirleri

Bilge YÜKSEL*

Özet: Ziya Osman Saba 1910'da İstanbul'da doğmuş ve okumaya meraklı bir ailenin içinde büyümüştür. Bu sayede de çok küçük yaşlardan itibaren edebiyatla ilgilenmeye başlamıştır. *Servet-i Fünun*'un 1927 tarihli sayısında "Sönen Gözler" şiirinin yayımlanmasıyla edebiyat dünyasına ilk adımını atan Ziya Osman Saba, o sıralarda *Servet-i Fünun*'da çalışan Sabri Esat, Yaşar Nabi, Muammer Lütfi, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir ve Kenan Hulusi ile tanışmıştır. 1928'de onlarla birlikte, *Yedi Meşale* isimli şiir kitabını çıkarmış, 1928'in Eylül'ünde yayınına başladıkları *Meşale* adlı dergide de yayın süresince kurucu-yazar olarak yer almıştır. Yedi Meşaleciler adıyla anılan bu grubun dağılmasının ardından Ziya Osman Saba, edebiyat dünyasında bireysel olarak varlığını sürdürmüş, ölümüne kadar da şiir yazmaya devam etmiştir. Bu süreç içinde -yazdığı hikâyelerin sayısı da az olmamasına rağmen- kendini özellikle şair olarak tanımlayan Ziya Osman Saba'nın, hayatının farklı evrelerini bünyesinde toplayan üç şiir kitabı yayımlanmıştır. Ziya Osman Saba'nın, *Sebil ve Güvercinler*, *Geçen Zaman*, *Nefes Almak* adlı üç ayrı şiir kitabı, bir de *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi-Değişen İstanbul* adlı hikâye kitabı mevcuttur. "Bütün Şiirleri" başlığı altında birkaç farklı basım hâlinde yayınlanan bu şiir kitapları, çoğunlukla ilk basımları esas alınarak yapılmış olduğundan, kimi şiirleri dergilerde saklı kalmıştır. Bu çalışmanın amacı, dergilerde kalmış olan bu şiirleri gün ışığına çıkarmak ve bahsi geçen şiirlerin Ziya Osman Saba'nın sanat anlayışı içindeki yerini tespit edebilmektir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, Yedi Meşale, Meşale, Sebil ve Güvercinler, Saf Şiir

30 Mart 1910'da İstanbul'da, bir yalıda dünyaya gelmiş olan Ziya Osman Saba, geçirdiği mutlu çocukluk yıllarının (Onger 1970) ardından, daha sekiz yaşında iken, annesini, sonrasında kardeşini kaybederek (Siyavuşgil 1957:7)¹, ölümün acı yüzüyle tanışmış, 1920'de anneannesini de kaybetmesinin ardından Galatasaray Lisesi'ne yatılı olarak verilmiştir. Ziya Osman'ın maddî ihtiyaçları, askerî ateşe göreviyle Paris'te bulunan babası tarafından karşılanıyor olmasına rağmen, baba sevgisi arayan ve bulamayan Ziya Osman, okul süresince içine ka-

* Ticaret Meslek Lisesi, Borçka / ARTVİN
bilgeyukcell@yahoo.com

panik bir çocuk olarak, şiir ve edebiyatla avunmaya çalışmıştır. Bu yıllar onun edebiyata ciddiyetle eğilmeye başladığı yıllardır ki, anne kucağının özlemiyle “Hissiyâtım” başlıklı kara kaplı bir defterde annesini merkez aldığı düz yazılarını biriktirmeye başlamış; ancak bir süre sonra, mor mürekkepli kalemle ve hevesle yazdığı bu metinleri, okuduğu romanların etkisinde kalarak büyük bir yazar olmak sevdasıyla yakmıştır (Saba 1992). Dolayısıyla bu deftere ilişkin kendisinin söyledikleri dışında, günümüze hiçbir iz kalmamıştır. Ziya Osman’ın edebiyat dünyasına girişi yine bu yıllara rastlamaktadır. Daha on yedi yaşında iken *Servet-i Fünun*’da yayınlanan ilk şiiri “Sönen Gözler”le (1927: 123) kendini göstermeyi başarmış, Galatasaray Lisesi’ne devam ettiği bu yıllarda *Yedi Meşale*’yi oluşturacak gençlerle² tanışarak edebiyata asıl adımını atmıştır. Meşaleciler, Nisan 1928’de çıkardıkları *Yedi Meşale* adlı şiir kitabının ardından Yusuf Ziya Ortaç’ın öncülüğünde *Meşale* adlı mecmuayı çıkarmaya başlamışlar, ancak 1 Temmuz 1928’de yayınına başladıkları bu derginin kimi olumsuzluklar nedeniyle sekiz sayı sonra kapanması üzerine, farklı dergilerde eser vermeye devam etmişlerdir. Bu süreçte Ziya Osman da *Milliyet ve İçtihat*’ta arkadaşlarıyla birlikte çalışmış, Yaşar Nabi’nin 1933’te *Varlık* dergisini çıkarışıyla metinlerini orada yayımlatmaya başlamıştır.

Ziya Osman Saba, 1928’den 1943 yılına kadar yazdığı şiirlerinden seçtiklerini, 1943 yılında ABC Kitabevi’ne bastırmıştır; *Sebil ve Güvercinler* adını verdiği bu kitabında 66 şiiri vardır. 1947 yılında ise *Geçen Zaman* adlı şiir kitabı yayımlanmıştır. Varlık Yayınları arasında çıkan bu kitap, Ziya Osman’ın *Sebil ve Güvercinler* adlı kitabındaki şiirlerinin yanı sıra 1943’ten 1946’ya kadar geçen sürede yazdığı şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Şairin ilk kalp krizinden sonra yazdığı 1947-1957 arasındaki şiirlerinin toplamından oluşan *Nefes Almak* adlı şiir kitabı ise, şairin isteği üzerine yine Varlık Yayınevi tarafından ve kendisi öldükten sonra yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda, Varlık Yayınevi tarafından *Geçen Zaman ve Nefes Almak* kitaplarının birlikte basımı yapılmış; ancak 1974 ve 1991 yıllarında yayınlanan bu kitaplara herhangi bir ek yapılmamıştır. Ziya Osman Saba’ya ait, basılan son şiir kitabı ise Konur Ertop’un derlemesi ve eklemeleriyle 2003 yılında Alkım Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. *Bıraktığım İstanbul* başlıklı bu kitap, Ziya Osman Saba’nın *Meşale* ile *Servet-i Fünun*’da yayımlanmış, ancak kitaplarında yer verilmemiş olan şiirlerini de içeriyor olması bakımından, Ziya Osman Saba’nın şiirlerine dair yayımlanmış en kapsamlı basımdır.

Ancak, “Yedi Meşale Topluluğu ve Türk Edebiyatındaki Yeri” (Yüksel 2004) başlıklı yüksek lisans tezimin tarama aşamasında fark ettiğim ve “Ziya Osman Saba’nın Şiirlerinde Aşk” başlıklı çalışmam esnasında da derinlemesine inceleme fırsatını bulduğum bir husus dikkat çekicidir ki, bu, Ziya Osman Saba’nın şiirlerinden bazılarının dergilerde yayımlanmış olmasına karşın, şiir

kitaplarında yer almayıdır. Buna göre, Ziya Osman Saba hayattayken ve öldükten sonra basılmış, fakat hiçbir şiir kitabında yer almayan ya da kimi değişikliklerle kitaplarına almış olduğu şiirleri vardır.

I. Dergilerde Kalan Şiirleri: *Servet-i Fünun* (c: 62, nr. 1630-156, 10 Teşrin-i sani 1927, s. 406)'da yayımlanmış olan “Merdivenler” şiiri, Ziya Osman’ın şiir kitaplarında yer almayan en eski tarihli şiiridir. Çocukluğunu geçirdiği yalının yanması sonucu, İstanbul’daki tek akrabası olan teyzesiyle birlikte Fener Yolu’na taşınmasının (Kırcı 1991: 31) ardından yazdığı bu şiirde, Ziya Osman’ın geçirdiği sıkıntılı günlerin onda yarattığı karamsar psikolojiyi ve yaşama dair yılgın tavrı açıkça görmek mümkündür. Bu tavrı, Ziya Osman’ın yaşadıklarının bir sonucu olarak kabul etmenin yanı sıra, o dönemlerde hâlâ etkisini sürdürmekte olan Servet-i Fünun anlayışına bağlamak da hatalı olmayacaktır. Nitekim yaşama dair karamsar bakış ve bunu dile getirişte kullandığı “Acı gıcırtilarla ezilir biter her gün”, “Gözlerindeki aksin sönük kandilleridir” tarzındaki benzetmeler, Servet-i Fünun anlayışının bir yansımasıdır. Ayrıca “merdiven” imgesinin, Fecr-i Âti’nin büyük temsilcisi Ahmet Hâşim’in “Merdiven” şiirindeki kullanımıyla benzerliği dikkat çekicidir. Hatta o kadar ki, Ziya Osman’ın, Ahmet Hâşim’in “Merdiven” şiirindeki “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden” dizeleri ile keşiştiği “İnerken ağır ağır uzun merdivenlerden” şeklindeki ifadelerine bile rastlamak mümkündür. Bu durum, edebiyat dünyasında kendini bulmaya çalışan Ziya Osman’ın ilk şiir denemelerinden olan “Merdivenler”de de, hayranı olduğu şairlerin ve sanat anlayışlarının etkisinde kalmış olduğunun bir kanıtıdır.

Şiir hususundaki acemiliği, özellikle şiirin biçiminde kendini göstermiş; 14 (7+7)’lü hece ölçüsüyle yazılmış 8 dörtlükten meydana gelen bu şiirde, üçüncü bendin son dizesinde hece kalıbı 17’ye ulaşmış, kimi dizelerde de “Dudaklarında kuruyan ve son kanla ümitler” , “İçlerinde susayan istekler döküm döküm” , “sürüklenen ayaklar nasırlanır da yerde” tarzında anlam ve ifade zorlamalarına düşülmüştür.

Ziya Osman’ın, yazılışından altı ay sonra yayınlanan “Merdivenler” şiiri, Ziya Osman imzasıyla, ileride *Yedi Meşale* grubunun kurucularından olan Sabri Esat’a ithafen yazılmıştır:

MERDİVENLER..

Sabri Esat Bey’e:

İnerken ağır ağır uzun merdivenlerden
Acı gıcırtilarla ezilir biter her gün.
O kapalı kapıya doğru yürütenlerden
Siyah halkalı gözler, son bakışlar var ölgün.
İnleyen basamaklar kıvrılır döner döner,

Yüzlerde soluk renkler ölüm mendilleridir.
Dudaklarında kuruyan ve son kalan ümitler
Gözlerindeki aksin sönük kandilleridir.
Bir boğuk ses hıçkırır, kıvrılır bir kahkaha,
Doldurur damla damla ebed denizlerini.
Son ümitle bakılır görünmeyen İlâha.
Yorgun insanlar büker delinen kanlanan dizlerini.. (17 hece)
Görür de hissedemez sonsuz ıztrâbını³,
İner durur bıkmadan hayat merdiveninden.
Ellerini uzatır tutmaya serâbını,
Kilitlenen ağızda dişler gıcırda kinden.
Bir tozlu ışık düşer inen basamaklara,
Gözlerine va'deder, vücutlara bir ölüm.
Yerlerde pıhtılaşır lekeler kara kara,
İçlerinde susayan istekler döküm döküm.
Yüzlerdeki bir hırsla adaleler sıkılır,
Herkes iner, ilerler dâima göz ilerde.
Karanlıkta gölgeler üst üstüne yıkılır,
Bu kocaman kapıda ölüm siyah bir perde!
Şuursuz parıltılar uzakta derinlerde,
Sürüklenen ayaklar nasırlanır da yerde!
Tüketemez bir türlü akisleri inlerde:
Hani büyük vaadiniz, ışıklarınız nerde⁴?
Bu kapalı kapıya doğru yürüyenlerden
Kararmış gözlerde renk soluk bitkin ve ölgün!
Ağır ağır inerken uzun merdivenlerden
Acı ıztrâblarla silinir, biter her gün...

Feneryolu: Mayıs 1927

Ziya Osman'ın sadece dergilerde kalan diğer bir şiiri ise, *Servet-i Fünun* (c: 63, nr. 1650-176, 29 Mart 1928, s. 306)'da yayımlanmış olan "Gurûpta Ufuk" tur. "Her Günün Akşamında" adlı şiirin ilk bölümü olan "Gurûpta Ufuk"⁵ şiirinde de -bir önceki şiirde görülen karamsar hava biraz daha yumuşamış olmakla birlikte- daha adından başlayarak, batan güneşin ve umudu ümitsizce beklemenin kasvetli havası hissettirilmiş, tıpkı *Servet-i Fünuncular* gibi daha güzel bir dünyanın özlemi vurgulanmıştır. 14 (7+7)'lü hece kalıbıyla yazılmış 6 üçlükten meydana gelmiş olan "Gurûpta Ufuk" şiiri, 1928 Şubat'ında yazılmış, yaklaşık bir ay sonra yayımlanmıştır:

HER GÜNÜN AKŞAMINDA GURÛPTA UFUK

Her günün akşamında uzak bir dünya gibi,
Derdimizle eğlenen güzel bir rüya gibi,
Ufuklarda açılır bin renkli bir pencere.

Oradan semâların baharları akseder:
Bir cennet bahçesinden saçılır kızıl güller
Sıcak başlarımızın ıslattığı yerlere.

Canlanır bir an için ölü ruhumuz bile,
Bakarız ufuklara bir mahkûm azâbıyla,
Gelmeyecek bir günü senelerce bekleriz.

O uzak bahçelerde, belki, ölen gözler var!
Sönmüş ümitlerimiz bu boş hayalle parlar:
Gitsek oraya, deriz, gitsek oraya deriz.

O sevgili gözlere bir ah götür ey rüzgâr!
Bekleyen kalbimizi parçalayan kargalar!
Çözülün, bu zindâna bizi zincirleyen bağ
Enginlerde kapanır bin bir renkli pencere,
Son ışık, son kızıl gül solarak düşer yere,
Yığar siyah bulutlar ufka koskoca bir dağ!

Şubat 1928

İçtihat (c: 12, nr. 278-2, 18 Temmuz 1929, s. 11)'ta yayımlanmış olan "Sone" başlıklı şiiri de yine hiçbir şiir kitabında rastlanmayan şiirlerindendir. Sadece şiir ismi olarak değil, biçimce de sone tanımını karşılayan bu şiirde, yukarıdaki iki şiirden farklı olarak, aşk temi ele alınmış; ancak bu konu, çok daha hırçın bir tavırla ve Ziya Osman'ın diğer şiirlerinde görmeye alışkın olunan tavrın dışında bir yaklaşımla bedensel arzu üzerinden ele alınmıştır. Ziya Osman'ın genel şiir dili ve konusu bakımından da, Servet-i Fünun şiiri bakımından da hayli farklı bir duruş sergileyen bu şiir, Ziya Osman'ın Türk şiir anlayışına yenilik getirme kaygısı taşıdığı, gençlik dönemi şiirlerine örnek teşkil etmesi bakımından önemlidir:

SONE

Ölüm, bir anne gibi bize açınca kucak,
Bir tek vücut olacak kederim de yasın da.
Ben bugün su ararken elinin azasında,
O akşam sıcak kanın kanıma karışacak.

Ehram kadar ömrümüz üstümüzde bir kapak,
Göğsümüz taş olurken bir aşkın mumyasında,
Toprağın perde perde açılan dünyasında
Uyumak, asırlarca hiç nefessiz uyumak.

Böyle çekmek isterken seni yerin dibine,
Bir sihirbaz zevkiyle kalbim çarpar da yine,
İğrenerek iterim alevlenen etini.

Bakışlarım derini sıyrıp birer birer,
Büsbütün benim olan bir vücut diye sever,
Çıplak kafatasıyla, beyaz iskeletini...

Varlık (c: 1, 1 Temmuz 1934, s. 376)'ta yayımlanmış olan "Beklemek" adlı şiiri de Ziya Osman'ın dergilerde kalmış şiirlerindedir. 14 (7+7)'lü hece kalıbının uygulandığı bu şiirde de, şairin ilk şiirlerinde genellikle tercih ettiği nazım biçimi olan sone kullanılmıştır. Hüzünlü ve kimsesiz bir ölümü konu alan "Beklemek" şiirinde, yukarıdaki şiirlerde görülen hırçın ve karamsar hava dağılmış, daha çok kabullenişin hâkim olduğu bir metin sunulmuştur. Bunda, şairin âşık olup evlendiği, teyzesinin kızı Nermin hanımın psikolojik rahatsızlığının artış göstermesinden ötürü yaşadığı sıkıntıların ve erken yaşta bir evin erkeği olmanın verdiği olgunluk da etkili olmalıdır:

BEKLEMEK

Beklemek, bir sabahı bir akşamı beklemek,
Beklemek gelir diye o saat ağır ağır.
Lâkin kapılar bana dâima kapalıdır.
Kapılar, artlarında. Sonsuzluk, ışık ve renk.

Orası benim dünyam, orası içime denk!
Lâkin bütün kapılar sımsıkı kapalıdır.
- Sabır, ey kalbim, sabır bir parça sabır:
Bir gün gelecek elbet, elbet bir gün gelecek.

Bir gün gelir de belki açar diye sahibi,
Kapalı bir kapının eşiğinde durarak
Ben dâima beklerken mermer aslanlar gibi;

Karanlık vücudumu alıyor tâ içine,
Bir derin orman gibi gökler susuyor yine:
Sükût beni örtüyor, örtüyor yaprak yaprak...

Ziya Osman'ın dergilerde kalmış bir diğer şiiri de "Gözümde Tüten Renk" başlığını taşıyan şiirdir. *Varlık* (c: 3, nr. 65, 15 Mart 1936, s. 258)'ta yayımlanmış olan bu şiir de yine sone nazım biçimi ile 14 (7+7)'lü hece ölçüsüyle

yazılmıştır. Dilin çok daha akıcı bir söyleyiş kazandığı gözden kaçmayan bu şiirinde Ziya Osman, -yukarıdaki şiirlerinden farklı olarak- beyaz renginin huzur uyandıran duygularının hissedildiği umutlu bir şiir sergilemiş, hatta ölümü bile huzur içinde anar, bekler olmuştur. Bunda Ziya Osman'ın kendini, ilk eşi Nermin hanımın ölümüne yaklaşan ömrünü mutlu geçirmesine adanmasının da etkisi olduğu kanısındayız. Nitekim bu yıllarda yazdığı çoğu şiirinde, beyaz renk, hep ilk eşi Nermin hanımı temsil edecek; beyaz etek, beyaz örtü, beyaz eller biçiminde sürekli karşılaşılan özdeşliklerden olacaktır:

GÖZÜMDE TÜTEN RENK

Bir ağacın dibine yorgun oturmak biraz,
Ve seyretmek bembeyaz çiçek açmış bir dalı.
Artık bütün renklerden artık uzaklaşmalı:
Beyaz işte, aylardır gözümde tüten beyaz.
Kış bitti.. uzaklarda ilk ümitler gibi yaz.
Duyuyorum, içimden kış günleri çıkmalı,
İçimin dört duvarı bembeyaz badanalı.
Temizliğin kokusu, sükûn, ah bir anlık haz..
Bir kuş ötecek şimdi! Havada bir durgunluk.
Mermer ile konuşan açık kalmış bir musluk.
Beyaz çiçeklerini tek tük düşüren ağaç.
Tadılmamış bir sükûn geliyor kederime,
Sanıyorum nihayet damlıyor içerime,
Tanrım, nihayet beni iyi edecek ilâç...

II. Dergilerdeki İlk Hallerinden Farklı Olarak Kitaplara Alınan Şiirleri: Ziya Osman Saba'nın şiir kitaplarında yer almayıp dergilerde kalan yukarıdaki şiirlerinin yanı sıra; kitaplarına alınmış olmasına karşın, dergilerdeki yayınlanış tarihlerine göre ilk hâllerine nazaran farklılıklar arz eden şiirleri de tespit edilmiştir. Bu şiirler, metinlerin -biçim ve ifade- ilk ve asıl hâllerini bilip şairin dünyasına biraz daha girebilmek, böylece şiir dilindeki değişimi takip etmek adına önemli ayrıntılar oldukları için, bu makale kapsamına alınmıştır. Sonraki biçimleri ile bu şiirlerin ilk halleri aşağıda karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Bu gruba dahil olan örneklerden en eski tarihli, *Servet-i Fünun* (c: 63, nr. 1639-165, 12 Kânun-ı sani 1928, s. 142)'da "Ninni" başlığı altında yayımlanmış olanıdır. Bu eser, ilk defa Alkım Yayınevi'nin -Konur Ertop önderliğinde- Ziya Osman Saba'nın şiirleri üzerine yaptığı derleme çalışmasında gün ışığına çıkarılmıştır. 2003 basımlı, *Bıraktığım İstanbul* adlı bu kitabın

195. sayfasında Ziya Osman sunulan “Ninni” başlıklı bu şiir, 14 (7+7)’lü hece ölçüsünün kullanıldığı 3 dörtlükten meydana gelen bir şiirdir:

NİNİNİ

Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini!
Şimdi semalardan nur yağıyor deste deste.
Kuytu karanlıklarda kaybolurken bir beste;
İçimde fısıldayan bir ses söylüyor ninni!
Niçin yine her nefes hep seni ediyor yâd?
Göğsümde yoksa senin ruhun mu yayılıyor?
Kül olmuş zannedilen ölüler ayılıyor:
Susuz dudaklarında ismin ilk ve son feryâd!
Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini!
Sen, azizeler gibi başında solgun hâle;
Artık hiç söz söyleme yavaşça sus ve dinle:
İçimde fısıldayan bir ses söylüyor ninni!..

Burada asıl dikkat çekici olan ise, bu şiirin, Ziya Osman’ın, *Milliyet* (c: 10-11, 30 Kânun-ı evvel 1929, s. 6)’te yayımlanan “Sone” ile büyük benzerlikler taşımasıdır. *Milliyet* gazetesinin “Edebiyat Hayatı” sütununda yayımlanmış olan “Sone” başlıklı şiiri, “Ninni” şiirindeki “Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini” dizesinin tekrarı ile 3. dörtlükteki dizelerin, “Sen azizeler gibi saçlarında bir hâle / Artık hiç söz söyleme yavaşça sus ve dinle / İçimde söyleniyor uzun uzun bir ninni” gibi, sözcük bazında ufak değişikliklerle kullanılarak, eklenen ve şiirdeki anlamı, duyguyu güçlendiren farklı dizelerle şair tarafından yeni bir şiire dönüştürülmüştür:

SONE

Bugün açmak istersen bir kabrin mermerini
Sağır kulaklarına tekrar ismimi inle.
Ömrüm kadar upuzun ve beyaz eteğinle
Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini!
Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini.
Sen azizeler gibi saçlarında bir hale.
Artık hiç söz söyleme yavaşça sus ve dinle
İçimde söyleniyor uzun uzun bir ninni..

Bu ses damarlarımı sararken için için,
Senin de cenazeni son defa öpmek için,
Zayıf parmaklarında günleri sayıyorum.

Yakında bir su gibi akacaksın elimden.
Sen, annem ve kardeşim... hatta biraz da yavrum!...

Bu yeni şiirde biçim olarak, ilk iki bentte “Ninni” şiirinin dörtlüklerden oluşan yapısına sadık kalınmasına karşın son bentler 1 üçlük, 1 ikilik şeklinde düzenlenmiştir. Bu durumda, ilk hâlimden ifâde ve dize sayısı bakımından farklılık arz eden şiir, sonuna eklenen ikilikle, başlığında işaret edilen sone nazım biçiminin de dışında özgün bir şekil kazanmıştır.

“Ninni” adlı şiirle benzerlik arz eden bir diğer şiir ise, Ziya Osman’ın 1943 yılında ABC Kitabevi’nden çıkarttığı *Sebil ve Güvercinler* kitabınının 67. sayfasındaki “Açmak İstersen Eğer” başlıklı şiiridir. Başka hiçbir şiir kitabına alınmamış olan bu şiir, bir de yıllar sonra Alkım Yayınevi’nin 2003 yılında yayımladığı *Bıraktığım İstanbul* isimli basımınının 80. sayfasında yer bulmuştur kendine⁶:

AÇMAK İSTERSEN EĞER

Açmak istersen eğer bir mezar mermerini,
Unutulmuş adımları –duyayım- yalnız inle,
Ömrüm kadar upuzun ve beyaz eteğinle
Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini.

Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini,
Sen azizeler gibi saçlarında bir hâle.

- Seher! Açılan seher, kuşlar geliyor dile,
Ömrüm... Sen alnımdaki ellerin en serini,

Ah, benden her saniye ayrılan için için,
Bir sabah ellerini son defa öpmek için,
Zayıf parmaklarında günleri sayıyorum.

Bilinmez denizlere, yorgun, dâima giden,
Kül olmuş vücutları diriltten ruhunla sen,
Sen, annem ve kardeşim, hatta biraz da yavrum.

1929

“Ninni” ve “Sone” adlı şiirlerdeki gibi 14 (7+7)’lü hece ölçüsü ve onlardan ayrı olarak sone nazım biçimiyle yazılmış olan bu şiir, bahsi geçen şiirlerdeki dizelerle eşdeğer kimi ifâde ve tekrarlardan oluşmuştur. “Ninni” şiirinin 3. bendindeki “Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini / Sen, azizeler gibi başında solgun hâle / (...) Kül olmuş zannedilen ölümler yayılıyor” dizeleri, bu şiirin 2.

dörtlüğünde “Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini / Sen azizeler gibi saçlarında bir hâle” ve son bendinde “Kül olmuş vücutları diriltiren ruhunla sen” şeklinde, ufak bir vurgu ve sözcük değişikliğiyle yineleniyor olmakla birlikte duyguda aynı, fakat ifâdede bambaşka bir aktarım sergilenmiştir. Buna göre, “Açmak İstersen Eğer” şiiri, özellikle “Sone” adlı şiirin üzerinden geliştirilmiş ve son şeklini bulmuş gibidir.

“Sone” adlı şiirdeki “Bugün açmak istersen eğer bir kabrin mermerini / Sağır kulaklarına ismimi inle.” dizeleriyle benzer “Açmak istersen eğer bir mezar mermerini / Unutulmuş adımları -duyayım- yalnız inle” sözleriyle başlayan “Açmak İstersen Eğer” adlı şiirde vurgu, değiştirilen “bugün” ya da çıkarılan “sağır-unutulmuş adımları” gibi sözcüklerle güçlendirilmiştir. İlk iki dizenin ardından gelen “Ömrüm kadar upuzun ve beyaz eteğinle / Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini”; ikinci bendin başındaki “Bir an gözlerime bak ve uzat ellerini / Sen azizeler gibi saçlarında bir hâle” ve son iki bentteki “Zayıf parmaklarında günleri sayıyorum / Sen, annem ve kardeşim, hatta biraz da yavrum” dizelerinin aynen kullanımıyla şiirler arasında iddia ettiğimiz bağ netlik kazanmıştır. Bütün bu benzerliğe karşın, “Açmak İstersen Eğer” adlı şiirde, haykıran ve -diğerlerinden farklı olarak- “Senin de cenazeni son defa öpmek için” yerine “Bir sabah ellerini son defa öpmek için” gibi ayrılık hüznünü çok daha yumuşatarak dile getiren nahif bir ses vardır. Bunların dışındaki “-Seher! Açılan seher, kuşlar geliyor dile / Ömrüm... Sen anımdaki ellerin en serini / Ah, benden her saniye ayrılan için için” gibi önceki iki şiirde yer almayan dizelerde de bu özenli sözcük seçimi kendini göstermiştir.

Birbirinin kardeşi sayılabilecek bu üç şiirin de kitaplarda pek yer almamış olması, düşündürücüdür. Ufak tefek biçimsel farklılıkların yanı sıra özellikle kimi ifade değişiklikleri üzerine yoğunlaşılabilir bu şiirlerden birincisi olan “Ninni”, Ziya Osman’ın gençlik dönemlerindeki ilk denemelerinde görülen farklı konu ve bakış açıları yaratma girişiminin örneklerindedir. Şiirdeki “Göğsümde yoksa senin ruhun mu yayılıyor? / Kül olmuş zannedilen ölümler ayrılıyor / Susuz dudaklarında ismin ilk ve son feryâd!” tarzında ürperti duyuran dizeler, şairin yaratmak istediği yumuşak ifâdeye, meleğe yakın imgeleme aykırı düştüğü için, yayımlamaktan vazgeçtiği dizeler olabilir. Ardından, dergide yayımlanmış olduğu “Sone” gelir. Bu şiir ilkinde göre, anlam bütünlüğünün ve ifâde gücünün çok daha kuvvetle hissedildiği bir metin olmakla birlikte, tam anlamıyla sone nazım biçiminin kurulabildiği ve duygusal yoğunluğun aktarılabilirdiği bir metin değildir. Bu açıdan bakıldığında Ziya Osman, “Açmak İstersen Eğer” adlı şiirde biçimsel olgunluğu yakalamıştır. Ayrıca bu şiirdeki “Ah, benden her saniye ayrılan için için, / Bir sabah ellerini son defa öpmek için, / Zayıf parmaklarında günleri sayıyorum / Bilinmez denizlere yorgun, dâima giden / Kül olmuş vücutları diriltiren ruhunla sen,”

ifâdeleri ile duygusal bağlılığın ve ayrılığın acısını daha içten hissettiren Ziya Osman, şiirin son hali olarak “Açmak İstersen Eğer”de karar kılmış olmalıdır. Ama yine de, kendisi hayattayken, bu şiiri, niçin *Sebil ve Güvercinler* kitabının dışındaki diğer şiir kitaplarında yayımlamayı tercih etmediğinin yanıtını bulabilmek zordur.

Bu grupta değerlendirilebilecek diğer bir şiir ise, *Varlık* (c: 12, 15 Eylül 1942, s. 104)’ta yayımlanmış olan “Hatıra” adlı şiirdir. Serbest nazım biçimiyle yazılmış olan “Hatıra”, Ziya Osman’ın, kalıplardan kurtulup Cahit Sıtkı’nın telkiniyle (2001: 39, 51, 56, 131) Garipçilere yakın denemelere giriştiği dönemin şiirlerindedir. Artık, şair ve birey olarak kendini bulmaya başlayan Ziya Osman’ın ana temalarından biri olan çocukluk günlerine özlemine, bu şiirinde de açıkça görmek mümkündür. Ayrıca 1940’lı yıllardaki çoğu şiirinde olduğu gibi burada da, karamsarlığının dağılarak, hayata -geçmişe özleme rağmen- yaşama sevinciyle tutunduğu hissedilmektedir:

HATIRA

Bir zamanlar oturduğum şu sokak,
Saadet yuvası evler...
Sevinçle uyandığım sabahlar
Taze gazetemi aldığım..
Evimin kapısını çaldığım
O mübarek akşamlar...
Geceler... Akıp giden bir yarı aydınlıkta,
Başlarımız aynı yastıkta.
Nasıl ağlamıştım bir gün sen çıkarken yola,
Neler konuşurduk,
Nasıl otururduk yan yana...
Yollar... Gezindiğimiz kol kola...
Denizler... Kahkahalarla yıkandığımız.
Baharlar! Baharlar! Kırlara uzandığımız...
Gençliğimiz, aşkımız.

Ziya Osman’ın iyimserliğinde, yaşının ve sanatçı kimliğinin belli bir olgunluğa erişmesi değildir asıl etkili olan; bu hususta özellikle ikinci eşi Rezzan Hanım’la tanışmasının ve ilişkilerinde evliliğe doğru giden mutlu sürecin çok büyük etkisi olmuştur. 1942 yılında yazılıp ardından Ziya Osman Saba imzasıyla *Varlık*’ta yayımlanan bu şiir, hiçbir şiir kitabında yer almamış; sadece, bir yıl sonra ABC Kitabevi tarafından basımı yapılan *Sebil ve Güvercinler* adlı kitabın 26. sayfasında “Bir Zamanlar” başlığıyla, çoğu dizesi çıkarılarak yayımlanmıştır:

BİR ZAMANLAR

Bir zamanlar oturduğum şu sokak,
Güzel isimli apartımanlar⁷.
Sevinçle uyandığım sabahlar,
Taze gazetemi aldığım.
Evimin kapısını çaldığım
O mübarek akşamlar...
Geceler... Akıp giden bir yarı aydınlıkta
Başlarımız aynı yastıkta..

1942

Buna göre, “Başlarımız aynı yastıkta” dizesine kadar “Hatıra” adlı şiirin olduğu gibi aktarıldığı “Bir Zamanlar” şiirinde, sadece ikinci dizedeki “Sadet yuvası evler” ifadesi değiştirilmiş; yerine, mutluluğu ve yuva sıcaklığını daha çok imâyaya dayalı ifâde eden ve evden daha geniş bir alana yayan “Güzel isimli apartımanlar” dizesi getirilmiştir. “Başlarımız aynı yastıkta” dizesinden sonraki bölüm ise şiirden tamamen çıkarılmıştır. Bu değişimle, “Hatıra” şiirindeki öznel duyguların, gençlik aşkının ve ayrılığın baskın olarak hissedildiği, hatta sondaki dizelerle açıklık kazandığı anlatım, “Bir Zamanlar” şiirinde çok daha daraltılarak, yuva kurmanın vurgulandığı bir anlatıma dönüşmüştür. Üstelik “Başlarımız aynı yastıkta” dizesiyle sonlandırılarak bu birlikteliğin derinliği okuyucunun hayal gücüne bırakılmış, böylece ayrılıktaki hüznün ve özlem duygusu güçlendirilmiştir. Konuyu muhafazayla birlikte -ifâdeyi güçlendiren ve vurgunun yerini netleştiren- söyleyişe dair yapılmış bu değişime karşın, “Bir Zamanlar” şiirinde biçimsel bir farklılığa ihtiyaç duyulmamış, şiir yine serbest nazım olarak kalmıştır.

Sadece biçimde değil, yayın tarihlerinde de aynılığın söz konusu olduğu 1942 tarihli “Hatıra” ve “Bir Zamanlar” adlı şiirlerden hangisinin daha önce yazıldığını belirleyebilmek oldukça zordur. Ancak, Ziya Osman’ın kadın erkek ilişkilerine genel bakışının aile olmak, yuva kurmak gibi ahlâkî değerlerle paralel gittiği düşünülecek olursa, ilkinin Ziya Osman’ın daha çok gençlik şiirlerini andıran üzerinde uğraşılmamış bir havası olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında da, şiirin konu alanının daraltılmasıyla amaca çok daha kestirme ve daha sade bir yoldan ulaşan şiir, ikincisi olduğu için, “Hatıra” adlı şiirin bu eserin ilk hâli olduğunu düşünmek hatalı olmayacaktır. Ayrıca, birbirinin içinden doğduğunu söyleyebileceğimiz bu iki şiir, Ziya Osman Saba’nın Varlık Yayınları’ndan çıkmış olan *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi-Değişen İstanbul* adlı hikâye kitaplarının 1992 yılındaki birleştirilmiş basımında yer alan “O Sokak” adlı hikâyesinden esinlenilerek yazılmış gibidir.

Denilebilir ki, hikâye kadar kapsamlı olmasa da “Bir Zamanlar” adlı şiir, “O Sokak” adlı metnin şiir biçimindeki kısa sunumudur.

Dergide yayımlanmış ilk hâlinde farklı olarak kitaplarda yerini alan diğer bir şiir ise “Her Şeye Alışmışım” adlı şiirdir. Ziya Osman’ın 1957’deki ölümünün ardından evrâkı arasında bulunup “Her Şeye Alışmışım” başlığı altında, *Varlık* (c: 25-26, nr. 476, 15 Nisan 1958, s. 3)’ta duyurulmuştur:

HER ŞEYE ALIŞMIŞIM⁸

Her şeye alışmışım, ölene doğana,
Kuş civıltısına, insan hıçkırığına.
Fenalık etmeye, kin gütmeye...
Kimi var alışmış yalınayak gitmeye.
Delisi, akıllısı, körü, topalı,
Eli kolu bağlı, gözü kapalı,
Dolmuş gibi hepimiz bir kocaman gemiye,
Alışmışım yaşayıp gitmeye...

Ziya Osman Saba imzasıyla yayımlanmış olan bu şiirin ardından, 1957’de Varlık Yayınevi tarafından basılan kitaplarda bu şiire yer verilmiştir. Ancak kitaplarına alınan bu şiir, “Her Şeye Alışmışım” başlığı altında değil de, yazılış tarihi olarak sunulan 1955 notuyla birlikte daha farklı bir nazım biçimi ve ifadeyle “Alışmak” başlığı altında sunulmuştur:

ALIŞMAK

Her şeye alışmışım yaşamaktan yana,
Sefaya, cefaya, ölene, doğana,
Kuş civıltısına, insan hıçkırığına.
Alışmış kimimiz yalınayak⁹ yürümeye,
Kimimiz kuru ekmeğe;
Göğüs germeye, sabretmeye,
Alışmışız yaşayıp gitmeye...

1955

Serbest vezinli bir yapı sergilemesine karşın kendi içinde düzenli, yeni bir biçim denemesi örneği olabilecek bu şiir, bölümlenerek ve her bölümde “alışmak” sözcüğünün “alışmışım, alışmış kimi, alışmışız” gibi özelden generale giden tekrarıyla sağlanan vurgu kullanılarak yaşamın zorunlu kabullerine içten içe isyan duyusunun, daha kolay ve güçlü iletilmesi sağlanmıştır.

Her iki şiir de aynı sözlerle başlamış olmasına ve “Kuş cıvıltısına, insan hıçkırığına / (...) / Alışmışı(m)(z) yaşayıp gitmeye” gibi benzer dizelerine karşın, “Alışmak” şiirinde “Her Şeye Alışmışım” şiirindeki gibi, hayatı hemen her yönüyle uzun uzun anlatma kaygısına düşülmeksizin çok daha az sözle, daha fazla şey anlatabilmek amaçlanmış gibidir. Bunun sağlanması için de, “Alışmak”ta söylenecekler bölümlere ayrılmış, böylece konu alanının dağılması ve şiirin ana duygusundaki etkinin söz kalabalığında gücünü yitirmesi engellenmiştir. Buna göre, yaşamın kendisini oluşturan acı, tatlı gerçekler “Her şeye alışmışım yaşamaktan yana / sefaya, cefaya, ölene doğana, / kuş cıvıltısına, insan hıçkırığına” dizeleriyle; maddî sıkıntılarla savaşım ise “Kimi var alışmış yalınayak gitmeye / delisi, akıllısı, körü, topalı, / (...)” gibi bildik sözler ve dolaylı ifadeler yerine, konu dağıtılmadan, ekonomik sıkıntılarla sınırlandırılmış ve “Alışmış kimimiz yalınayak yürümeye, / Kimimiz kuru ekmeğe / (...)” dizeleriyle özetlenmiştir. Bu noktada dikkati çeken başka bir husus ise, “Her Şeye Alışmışım” şiirindeki “ben” diline karşın, “Alışmak” şiirinde, özellikle sonda “Alışmışız yaşayıp gitmeye” dizesiyle vurgulanan “biz” dilidir. Şairin bu, kendini insanlarla özdeşleştirme, tüm insanlığı bir bütün olarak algılama kaygısı, onun -özellikle son dönem olgunluk şiirlerinde belirginleşen- hümanist yaklaşımının bir sonucudur. Bu durumda -hangisinin daha önce yazıldığını tam olarak tespit edemediğimiz iki şiirden- “Alışmak”, ifâde ve biçimce, diğerine nazaran, daha yoğun bir anlatıma sahip olduğu için şiirin ilk hâlinin “Her Şeye Alışmışım” olduğu sonucuna varmak hatalı olmayacaktır.

Yukarıdan bu yana irdelenmiş olan şiirlere bakıldığında, kimilerinin dergi sayfalarından kitaplara hiç geçmediği, bir kısmının da büyük sayılabilecek değişikliklerle farklı bir şiir olarak dergilerden kitaplara geçtiği görülmüştür. 1927-1958 arasındaki çeşitli zamanlarda yazılmış ve dergilerde yayımlanmış olan bu şiirlerin çoğu 1927-1929 arasına denk gelir ki, Ziya Osman’ın gençlik döneminden kalma bu grup şiir denemelerinin şairin kendisi tarafından kitaplara alınmamış olması dikkat çekicidir. Ziya Osman’ın söyleşi, mektup ya da düz yazılarında bu tip değişiklik ya da tercihlerine ilişkin herhangi bir açıklamaya rastlanmadığı için, bu konuya dair kesin bir yargıya sahip olabilmek oldukça güçtür. Ziya Osman’ın henüz sanatçı kimliğini bulamadığı ve farklı konu denemelerini örnekleyen bu ilk şiir örnekleri, şairin mizacıyla tam örtüşmeyen, duyguların şiddetle dile getirildiği, bedensel arzunun ön plâna çıktığı ve ürpertinin yoğun biçimde hissedildiği şiirlerdir. Bu metinlerden özellikle “Merdivenler”, “Gurûpta Ufuk” ve *İçti-hat*’ta yayımlanmış olan “Sone”, ve hiçbir kitabında yer almamıştır. Buna karşın, 1929 tarihini taşımakla birlikte, konu ve söyleyiş bakımından, adı geçen şiirlere oranla, daha yumuşak bir ifâde yakalamış olan “Ninni” şiiri, “Sone” ve “Açmak İstersen Eğer” gibi farklı şiir formlarına sokularak şair

tarafından değiştirilmiştir. Bu şiir de -Ziya Osman hayattayken- sadece “Açmak İstersen Eğer” biçimiyle tek bir kitapta¹⁰ yer bulabilmiştir. Bu durumda, bahsi geçen şiirlerin kitaplarda yer almamasını, Ziya Osman’ın, acemilik dönemine denk gelen ve kitaplarındaki genel şiir karakterine uymayan, henüz olgunlaşmadığını düşündüğü şiirleri açığa çıkarmak istemesine bağlamak mümkündür. Dergilerde kalmış bir şiirin değiştirilmesi ve şair hayattayken tek bir şiir kitabının dışına çıkamayan “Bir Zamanlar”¹¹ şiiri de yine aynı açıklamanın getirilebileceği şiirlerdendir. Ancak 1934 ve 1936 tarihlerinde *Varlık*’ta çıkan, üstelik kitaplarındaki şiirlere yakın bir anlam yakalayan “Beklemek” ile “Gözümde Tüten Renk” şiirlerini niçin hiçbir yerde yayımlamamış olabileceğine dair tahmin yürütmekte zorluk çekiyoruz.

Şiirlerde yapılan değişikliklere gelindiğinde, şairin biçimden ziyade içerik ve söyleyiş üzerinde yoğunlaşmış olması dikkat çekicidir. Bu durum, Ziya Osman’ın biçimsel kaygıların ötesinde, şiirde anlam, ses ve kelime gibi unsurların seçimiyle konuyu ilk sıraya koyduğunu gösterir.

Ziya Osman, 1927’den başlayarak ölümüne dek süren şiir serüveninde kendi çizgisini bulmuş, bu çizgiyi yakalayana kadar da içerik olarak pek çok şiir biçimi denemekten çekinmemiş bir şairdir. Kitap oluşumunda hayli titiz ve kişiliğini yansıtan bir derleme yapmaya özen gösterişi, üzerinde durulması gereken bir durumdur. Yukarıdaki tespit çalışmasından da anlaşılacağı üzere, denilebilir ki, Ziya Osman’ın kitap çıkarmaktan anladığı, hiçbir zaman bütün şiirlerini toplamak olmamış; ona göre kitap çıkarmak, birbiriyle bütünlük oluşturan, kendisinin sanattaki ve hayattaki kişisel duruşuna uyan şiirlerin sergilenmesi biçiminde tanımını bulmuştur. Bu yazıda varlıklarına değinilen şiirler, -sebebini tam bilememekle birlikte- kendisinin kitaplarına almayıp dergilerde bıraktığı metinler de olsa, Ziya Osman’ın şiir dilindeki gelişmelere yeni bir bakış kazandıracığı ya da en azından şair hakkındaki değerlendirmelere katkıda bulunacağı düşüncesiyle, gün ışığına çıkarılmasında yarar gördüğümüz metinlerdir.

Açıklamalar

- 1 Sabri Esat Siyavuşgil’in metinde değindiği kardeş konusunda Ziya Osman Saba’nın oğlu Osman Saba, kendisiyle yapmış olduğumuz 26 Mart 2005 tarihli görüşmede, bu konuda herhangi bir bilgisi olmadığını, kendisine, Ziya Osman’ın babasının ikinci eşinden olan kız kardeşi dışından başka bir kardeşin varlığından bahsedilmediğini belirtmiştir. Yine de şiirlerinde geçmişindeki gerçekliklere sıkça yer veren Ziya Osman’ın, “Çocukluğum” şiirindeki ‘Çocukluğum, çocukluğum / Habersiz ölen kardeşim, / Mezarı bilinmez eşim (2003: 39) ’; “Açmak İstersen Eğer” adlı şiirindeki ‘Bilinmez denizlere, yorgun, daima giden / Kül olmuş vücutları diriltten ruhunla sen, / Sen annem ve kardeşim, hatta biraz da yavrum (2003: 103) ’; “Kuyular”daki ‘Ölüleri kendime ne kadar yakın duyuyorum / Onlar beni anıyor: Oğlum! Kardeşim, yavrum (2003: 85) ’; “Ölmek Konusunda” adlı şiirindeki ‘Ha üç gün önce, ha beş gün sonra / Geldiğin gibi gi-

dişin. / Nereye gittiyse anan, baban, / Peşinden kardeşin (2003: 155)' dizeleri bahsi geçen kardeşin varlığını doğrular gibidir.

- 2 Sabri Esat, Yaşar Nabi, Cevdet Kudret, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir, Kenan Hulusi.
- 3 “ıstırap” sözcüğünün çevirisinde metnin aslına sadık kalınmıştır.
- 4 “nerede” sözcüğünün çeviri yazımında metnin aslına sadık kalınmış ve 14'lü hece kalıbını bozmayacak biçimde aktarılmıştır.
- 5 “Gurûpta Ufuk” adlı şiir, “Her Günün Akşamında” adlı şiirin ilk bölümüdür. Bu şiirin ikinci metni olan “Uyku” adlı şiir ise, Alkım Yayınevi'nin 2003 tarihinde çıkarmış olduğu Ziya Osman Saba *Bıraktığım İstanbul* adlı kitapta sayfa 201'de yayınlanmıştır.
- 6 “Açmak İstersen Eğer” başlıklı şiirin iki kitap dışında, Ziya Osman Saba hayattayken bile, niçin diğer kitaplarına alınmamış olduğuna ilişkin ise hiçbir bilgiye rastlanmamıştır.

Bahsi geçen diğer kitaplarının basım tarih ve baskı sayıları: Geçen Zaman (1.bsk. 1943, 2. bsk. 1974, 3. bsk. 1961), Nefes Almak (1. bsk. 1957, 2. bsk 1962) ve Geçen Zaman ile Nefes Almak adlı kitapların ortak basımında (1. bsk. 1974, 2. bsk. 1991).

- 7 “apartman” sözcüğü, metnin aslındaki yazılıma sadık kalınarak aktarılmıştır.
- 8 Bu dip not, 15 Nisan 1958 tarihli *Varlık* dergisinin kendi açıklamasıdır:
“Şairin evraki arasında bulunmuş ve hiçbir yerde çıkmamış bir şiiri. İlk iki mısra bir de şöyle yazılmıştır:
Her şeye alışmışım, göğe, suya, toprağa,
Sıcağa, soğuğa, uyuyup uyanmaya.”
- 9 “yalınayak” sözcüğü, metnin aslındaki yazımına sadık kalınarak aktarılmıştır.
- 10 Bu şiirin ilk hali “Ninni” adlı metindir (bkz. *Servet-i Fünun*, 1639-165, 12 Kânun-ı sani 1928: 142) ve “Açmak İstersen Eğer” başlığıyla *Sebil ve Güvercinler* isimli şiir kitabında yayınlanmıştır (bkz. *Sebil ve Güvercinler*, ABC Kitabevi, 1943: 26.
- 11 Bu şiirin ilk hali “Hatıra” adlı şiirdir (bkz. *Varlık*, 15 Eylül 1942: 104) ve “Bir Zamanlar” başlığıyla *Sebil ve Güvercinler* isimli şiir kitabında yayınlanmıştır (bkz. *Sebil ve Güvercinler*, ABC Kitabevi, 1943: 26.

Kaynakça

- AKBAL, Oktay (1958), "Aramızda Bir Ermiş Yaşadı", *Varlık*, XXV-XXVI (471), 1 Şubat: 4-5.
- KIRCI, Mustafa (1991), *Ziya Osman Saba (Hayatı- Eserleri- Sanatı) [Yayınlanmamış Doktora Tezi]*, 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- MİYASOĞLU, Mustafa (1999), *Ziya Osman Saba*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- NAYIR, Yaşar Nabi (1972), *Dost Mektuplar*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- NECATİGİL, Behçet (1999), *Düzyazılar I-II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ONGER, Fahir (1970), "Ziya Osman Saba Yaşamını Anlatıyor", *Varlık*, XXXII-XXXIII (749), 1 Şubat: 35-36.
- ÖZBALCI, Mustafa (1991), "İyilik ve Güzellikler Şairi Ziya Osman Saba", *Yılların İçinden (Sanat-Edebiyat Yazıları)*, Samsun: Sönmez Matbaası.
- ÖZMEN, Kemal (1979), "Bir Mutluluk Serüveni ve Ziya Osman Saba", *FDE (Yazın ve Dilbilim Araştırmaları Dergisi)-4*, Kış: 124-135.
- SABA, Ziya Osman (1942), "Hatıra", *Varlık*, XII (221), 15 Eylül: 104.
- SABA, Ziya Osman (1943), *Sebil ve Güvercinler*, İstanbul: ABC Kitabevi.
- SABA, Ziya Osman (1947), *Geçen Zaman*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1957), *Nefes Almak*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1958), "Her Şeye Alışmışım", *Varlık*, XXV-XXVI (476), 15 Nisan: 3.
- SABA, Ziya Osman (1991), *Bütün Şiirleri: Geçen Zaman- Nefes Almak*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (1992), *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi-Değişen İstanbul*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- SABA, Ziya Osman (2003), *Bıraktığım İstanbul*, İzmir: Alkım Yayınevi.
- SİYAVUŞGİL, Sabri Esat (1957), "Ziya Osman Saba İçin", *Varlık*, XXIII-XXIV (448), 15 Şubat: 7.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (2001), *Ziya'ya Mektuplar*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- TUNCER, Hüseyin (1994), *Yedi Meşaleciler*, İstanbul: Akademi Kitabevi.
- UYGUNER, Muzaffer (1959), "Ziya Osman'ın Şiirleri ve Tarancı-I", *Varlık*, XXV-XXVI (496), 15 Şubat: 8-9.
- UYGUNER, Muzaffer (1959), "Ziya Osman'ın Şiirleri ve Tarancı-II", *Varlık*, XXV-XXVI (497), 1 Mart: 6-7.
- UYGUNER, Muzaffer (1962), "Ziya Osman'ın Şiirleri", *Varlık*, XXX (567), 1 Şubat: 6-7.
- YÜKSEL, Bilge (2004), *Yedi Meşale Topluluğu ve Türk Edebiyatındaki Yeri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Ziya Osman (SABA) (1927), “Sönen Gözler”, *Servet-i Fünun*, LXI (1586-112), 1 Kânun-ı sani: 123.
- Ziya Osman (SABA) (1927) “Merdivenler”, *Servet-i Fünun*, LXI (1630-156), 10 Teşrîn-i sani: 406.
- Ziya Osman (SABA) (1928) “Her Günün Akşamında: I. Gurûbun Ufku”, *Servet-i Fünun*, LXII (1650-176), 29 Mart: 306.
- Ziya Osman (SABA), Sabri Esat, Yaşar Nabi, Muammer Lütfi, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir ve Kenan Hulusi (1928), *Yedi Meşale*, İstanbul: Ahmet Halit Matbaası.
- Ziya Osman (SABA) (1929), “Sone”, *İçtihat*, XII (278-2), 18 Temmuz: 11.
- Ziya Osman (SABA) (1929), “[Edebiyat Hayatı:] Sone”, *Milliyet*, X-XI, 30 Kânun-ı evvel: 6.
- Ziya Osman (SABA) (1934), “Beklemek”, *Varlık*, I (15), 1 Temmuz: 376.
- Ziya Osman (SABA) (1936), “Gözümde Tüten Renk”, *Varlık*, III (65), 15 Mart: 258.

Ziya Osman SABA and His Poems Forgetting in Journals

Bilge YÜKSEL*

Abstract: Ziya Osman Saba was born in 1910 in İstanbul and grew up in a family who were interested in reading. For this reason his interest in literature started from a very early age. Ziya Osman Saba , who took his first step in the literary world with the publication of a poem in *Servet-i Fünun* in 1927, at this time met Sabri Esat, Yaşar Nabi, Muammer Lütfi, Cevdet Kudret, Vasfi Mahir and Kenan Hulusi, who also worked at *Servet-i Fünun*. In 1928 he published a poem book called *Yedi Meşale* with them; he worked as founder-writer in *Meşale* journal being published first in September, 1928. After *Yedi Meşaleciler*'s splitting apart, Ziya Osman Saba continued his individual existence in the literature world, he wrote poems until 1957 in which he died. In this period -despite his stories being not little in number-three poem books which included different evolutions of Ziya Osman Saba's life, who identified himself especially as a poet, was published. Ziya Osman Saba has got three different poem books which are called *Sebil ve Güvercinler*, *Geçen Zaman*, *Nefes Almak* and also a story book called *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi – Değişen İstanbul*. These poem books of his, which have been published under the name of "Bütün Şiirleri" as some different editions, are generally made based upon the first editions so some of his poems are kept in journals. The aim of this work is to uncover those poems and to establish their places in Ziya Osman Saba's understanding of art.

Key Word: Poetry of the period of republic, *Yedi Meşale*, *Meşale*, *Sebil ve Güvercinler*, poesie pure.

* Teacher, Borçka / ARTVİN
bilgeyukcell@yahoo.com

Зия Осман Саба и затаившиеся в журналах стихи

Билге Юксел*

Резюме: Зия Осман Саба родился 1910-ом году в Стамбуле и вырос в семье в которой проявляли повышенный интерес к чтению. Благодаря этому начиная с малого возраста он стал интересоваться литературой. Выход в свет стихотворения "Потухшие Глаза" в одном из номеров "Сервет-и Фюнун" в 1927 году явилось первым шагом в мир литературы, в это время Зия Осман Саба познакомился с Сабри Эсатом, Яшаром Наби, Муаммером Лютфи, Жевдетом Кудрет, Васфи Махиром и Кенаном Хулуси, которые работали в "Сервет-и Фюнун". В 1928 году вместе с ними он издает сборник стихов под названием "Семь факелов", в сентябре 1928 вместе с датой начала публикации журнала "Факел" в период его публикации работает писателем-учреителем. После роспуска этой группы, известной под названием Семь факелов, Зия Осман Саба продолжил свою литературную деятельность индивидуалистически и до своей кончины продолжал писать стихи. За этот период, не смотря на то, что количество его рассказов было не малым, Зия Осман Саба, который характеризовал себя именно как поэта, выпустил три сборника стихов, которые были собраны в различные периоды его жизни. Зия Осман Саба были написаны три сборника стихов "Источник и голуби", "Прошедшее время", "Дышать", а также повесть "Фотостудия счастливых людей-меняющийся Стамбул". сборники стихов, которые были опубликованы несколько раз под названием "Все Стихотворения", из-за того что о время публикации за основу были взяты первые издания, некоторые стихи остались в журналах. Цель данной работы- выявить оставшиеся в журналах стихи и попытаться определить место стихотворений Зия Осман Саба в понятии искусства.

Ключевые слова: турецкая литература периода Республики, Семь факело, Источник и голуби, Простой стих.

* Торгово-технический Лицей Борчка / АРТВИН
bilgeyukcell@yahoo.com